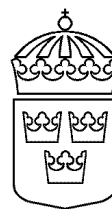

Riksdagens protokoll

2002/03:15

Tisdagen den 12 november

Kl. 14.00 – 14.51

Protokoll
2002/03:15

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 5 och 6 november.

2 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 14 november kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Margareta Winberg, utbildningsminister Thomas Östros, finansminister Bosse Ringholm, miljöminister Lena Sommestad och statsrådet Hans Karlsson.

3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2002/03:20

Till riksdagen

Interpellation 2002/03:20 av Per Bill (m) om kollektiv bestraffning av självförsörjande studenter

Interpellationen kommer att besvaras den 19 november 2002.

Skälet till dröjsmålet är hög arbetsbelastning.

Stockholm den 8 november 2002

Näringsdepartementet

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

Olof Hedberg

Tf. expeditiönschef

4 § Svar på interpellation 2002/03:17 om USA:s hot om att använda kärnvapen mot Irak

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Lars Ohly har frågat mig vad jag tänker göra i FN, EU och andra internationella sammanhang för att förmå USA att dra tillbaka sitt hot om att använda kärnvapen mot Irak.

Företrädare för den amerikanska administrationen har vid ett flertal tillfällen sagt sig inte vilja utesluta några handlingsalternativ i händelse av ett annat lands användning av massförstörelsevapen mot USA eller dess allierade. Det har däremot inte förekommit några explicita hot om att använda kärnvapen vare sig mot Irak eller mot något annat land.

Sverige tar avstånd från varje lands användande av kärnvapen eller hot om användande av kärnvapen. Den svenska synen på kärnvapen är glasklar, och kärnvapennedrustning är sedan länge en högt prioriterad fråga i svensk utrikespolitik. Det finns inget formellt förbud mot kärnvapen, men USA och de andra kärnvapenstaterna har åtagit sig att fullständigt och ovillkorligt nedrusta sina kärnvapenarsenaler. Det faktum att kärnvapen inte har kommit till användning sedan andra världskriget innebär också att det finns en allmänt accepterad norm mot kärnvapenanvändning.

Fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen, NPT, utgör huvudspåret för den svenska regeringens kärnvapenpolitik. Vid NPT:s översynskonferens år 2000 enades samtliga 187 NPT-stater om en handlingsplan i 13 steg för kärnvapennedrustning. Denna inkluderade bland annat ett otvetydigt åtagande från kärnvapenstaterna att fullständigt avskaffa sina kärnvapenarsenaler. Dessutom åtog sig de fem kärnvapenstaterna, inklusive USA, bland annat att ge kärnvapen en minskande roll i de säkerhetspolitiska doktrinerna, att göra unilaterala neddragningar, att inkludera taktiska kärnvapen i nedrustningsprocessen, att göra nedrustningsprocessen oåterkallelig och att öka öppenheten avseende kärnvapenkapaciteten. USA är, liksom övriga NPT-stater, bundet av överenskommelsen från år 2000.

Jag kräver ständigt – i enskilda samtal och i internationella organ, senast i mitt tal i FN:s generalförsamling – att kärnvapenstaterna, inklusive USA, ska leva upp till sina åtaganden att rusta ned kärnvapnen på ett sådant sätt att de verkligen förstörs och inte endast ställs i lager.

Jag har även i en artikel i International Herald Tribune i juli i år tillsammans med min finske kollega Erkki Tuomioja uttryckt oro för möjliga förestående förändringar i den amerikanska kärnvapenpolitiken, såsom de föreslagits inom ramen för den amerikanska administrationens översyn av kärnvapenpolitiken, den så kallade Nuclear Posture Review.

Anf. 2 LARS OHLY (v):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret. Det var ungefär vad jag hade förväntat mig. Det var också i huvudsak bra. Den svenska politiken i fråga om kärnvapenstaternas behov av kärnvapennedrustning och risken med att sådana stater använder hot om kärnvapen är bra. Därför hade jag blivit förvånad om svaret hade varit annorlunda.

Varför tar jag då upp interpellationen? Jo, därför att det är oerhört allvarligt när en kärnvapenstat använder sitt innehav av kärnvapen till att

hota i internationella konflikter. Det är tillräckligt allvarligt om en stat hotar med att använda militärt våld. Men när en kärnvapenstat gör det och inte utesluter något handlingsalternativ, då vet alla att det handlar om en stat som sitter på det värsta vapen som mänskligheten känner.

Det utrikesministern här föredrar är ett ständigt pågående arbete från svensk sida för att befrämja nedrustning av kärnvapen, för att förhindra att kärnvapenstaterna såväl hotar att använda kärnvapen som hotar att inte fullfölja de åtaganden som följer av nedrustningsavtal. Det är naturligtvis jättebra. Men i just detta konkreta fall har mycket få uppmärksammat att USA genom att inte utesluta något handlingsalternativ faktiskt hotar att använda kärnvapen i en konflikt, något som absolut skulle kunna drabba oerhört många människor på ett oerhört otäckt sätt.

Det här är inte tillräckligt, utrikesministern. Jag tycker att det är viktigt att vi inte bara arbetar för kärnvapennedrustning i allmänhet och att utrikesministern inte bara gör allt det bra arbete som nämns i interpellationssvaret. Vi måste också lyfta fram att här handlar det om världens starkaste militärmakt med kärnvapen till sitt förfogande som hotar att använda dessa i en konflikt, vilket skulle få katastrofala följder.

Jag hoppas alltså att utrikesministern kanske till och med kan skärpa inställningen lite grann och utifrån den gemensamma utgångspunkt som vi har en mycket stor uppslutning kring i Sveriges riksdag inte bara fortsätta arbetet för kärnvapennedrustning utan också just i detta fall tala klarspråk: Det är inte acceptabelt att någon stat använder hot om kärnvapenanvändning i internationella konflikter.

Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag kan svara ganska kort: Det är självklart aldrig acceptabelt att ett land hotar att använda kärnvapen. Vi har dock inte uppfattat det som att USA i det här läget verkligen uttryckligen har hotat med att använda kärnvapen, varken direkt eller indirekt. Något sådant vore fullständigt oacceptabelt för hela det internationella samfundet.

Däremot är det viktigt att hela arbetet för att få en rejäl kärnvapennedrustning fortsätter. Jag tror att Lars Ohly och jag, och för övrigt övriga riksdagspartier också, är överens om vikten av att vi fortsätter att se till att nedrustningsagendan verkligen blir verklighet. Men skälet till att frågan om Irak och kärnvapen inte har diskuterats mer tror jag helt enkelt är att man inte har upplevt det som ett amerikanskt hot att använda kärnvapen mot Irak.

Anf. 4 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det är riktigt att det inte finns något explicit hot. Det är inte så att USA eller någon företrädare för den amerikanska administrationen har sagt: Vi kommer att använda kärnvapen om inte detta görs. Däremot har man sagt: Vi utesluter inte något handlingsalternativ. Det sägs av världens starkaste militärmakt, som till sitt förfogande har den största kärnvapenarsenalen i världen.

Vad skulle vi säga om Pakistan sade samma sak i konflikten med Indien – vi utesluter inte något handlingsalternativ för att militärt bekämpa Indien? Vi skulle naturligtvis rasa. Vi skulle naturligtvis ifrågasätta omdömet hos en ledning med kärnvapen som använder detta innehav till att hota en annan nation. Och det är just det som den amerikanska administ-

Prot. 2002/03:15
12 november

*Svar på
interpellationer*

rationens företrädare gör. Det är just det som försvarsledningen har gjort. Därför måste vi, till dess att de tar tillbaka detta hot, vara tydliga med att det inte är acceptabelt att hota med användning av kärnvapen. Den administration som gör det måste ställas till svars för att den så lättsinnigt tar världens fred på sina axlar och så lättsinnigt hotar med användande av det värsta vapensystem som världen känner.

Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Jag tror att alla stater är väldigt klara i sin uppfattning att det alltid är oacceptabelt med kärnvapen.

Det som har diskuterats mycket och som kommer att fortsätta att diskuteras är huruvida USA har sänkt kärnvapentröskeln. Där har bland annat Sverige och Finland agerat gemensamt. Vi menar att det är viktigt att ett land som USA aldrig sänker sin kärnvapentröskel. Den amerikanska reaktionen på det har varit att man bestämt har förklarat att man inte har sänkt kärnvapentröskeln och att detta är en missuppfattning. Inte desto mindre har både finska utrikesministern och jag själv pekat på riskerna att de i den nya amerikanska doktrinen ändå riskerar att sänka kärnvapentröskeln. Jag tror att de diskussionerna är väldigt viktiga.

Däremot tror jag fortfarande inte att det ens har varit aktuellt för USA att hota med att använda kärnvapen mot Irak, därför att i det läget skulle USA ställas så ensamt i världspolitiken att det skulle vara ett stort problem och en stor risk också för USA.

Jag tror att vi är överens i denna sakfråga, även om vi inte alltid brukar vara överens i alla riksdagsdebatter.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2002/03:15 om konkurrens för lägre matpriser

Anf. 6 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Martin Andreasson har med hänvisning till regleringen i plan- och bygglagen (1987:10), PBL, frågat jordbruksministern vilka åtgärder hon avser att vidta för att minska kommunernas möjligheter att stoppa nyetableringar av livsmedelshandel. Arbetet i regeringen är så fördelat att det ankommer på mig att besvara frågan.

Enligt plan- och bygglagen är det en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Vid prövning av frågor enligt PBL ska både allmänna och enskilda intressen beaktas. Enligt PBL ska det bland annat finnas lämpliga platser för att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen bebyggelse.

Kommunernas möjligheter att vid planläggning precisera handelsändamålet i en detaljplan har förändrats vid två tillfällen under 1990-talet. Det har skett genom lagändringar som trädde i kraft den 1 april 1992 respektive den 1 januari 1997. Inför den senare ändringen, då möjlighet att i detaljplan närmare reglera handelsändamålet i huvudsak återinfördes, uttalade regeringen bland annat att ökad konkurrens inom han-

deln utgör ett naturligt inslag i vad som torde avses med en lämplig samhällsutveckling. Regeringen angav vidare att intresset av en effektiv konkurrens självfallet ska beaktas även i fortsättningen.

Under senare år har betydelsen av en hållbar samhällsutveckling betonats alltmer. Det innebär bland annat att markanvändningsplanering och bebyggelseutveckling måste präglas av en helhetssyn där långsiktig hållbarhet vävs samman och bedöms utifrån ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella aspekter. Av betydelse i det här sammanhanget är bland annat miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen *Svenska miljömål* (bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36) ska den fysiska planeringen och samhällsbyggandet senast 2010 grundas på program och strategier för bland annat hur ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att bilanvändningen kan minska där alternativ finns och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras.

Vidare har konkurrensförhållandena och den höga prisnivån inom handeln i Sverige uppmärksammats under senare år. Regeringen konstaterar i propositionen *Konkurrenspolitik för förnyelse och mångfald* (prop. 1999/2000:140) bland annat att konkurrensen i Sverige inom detaljhandeln, och särskilt på dagligvaruområdet, är svag och att prisskillnaderna inom detaljhandeln mellan olika regioner är stora.

En av de viktigaste faktorerna som bestämmer konkurrenssituationen är möjligheterna för en aktör att etablera sig på en marknad. Kommunernas planering och tillämpning av plan- och bygglagen kan därför ha betydelse för den konkurrens som etableras regionalt och lokalt.

Regeringen har den 27 juni 2002 beslutat tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över plan- och bygglagstiftningen samt att lämna förslag till de lagändringar som behövs (dir. 2002:97).

Mot bakgrund av den diskussion som har förts angående just konkurrensen säger man bland annat i direktiven till kommittén att kommittén ska analysera hur konkurrensaspekterna beaktas vid den fysiska planeringen samt pröva om och hur planeringen kan ge bättre förutsättningar för ökad konkurrens inom bland annat handeln och byggsektorn. Kommittén ska enligt direktiven lämna sitt slutbetänkande senast den 31 december 2004.

En översyn av plan- och bygglagen har alltså inletts. De frågeställningar som Martin Andreasson har tagit upp i interpellationen kommer att behandlas inom ramen för den nu pågående översynen.

Anf. 7 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret från miljöministern.

”Förslagen bedöms inte förorsaka några kostnader för det allmänna eller för enskilda.” Så sade regeringen i 1996 års proposition om att ta bort de konkurrensbefrämjande bestämmelserna ur plan- och bygglagen. Bestämmelsen hade införts 1992 under den borgerliga regeringen, men sedan 1997 nämns konkurrensintresset inte i plan- och bygglagens bestämmelse om handelsändamål i detaljplan.

Herr talman! Varje år köper svenska konsumenter mat i livsmedelsbutiker för minst 130 miljarder kronor. Ett flertal studier har gjorts av

Prot. 2002/03:15
12 november

Svar på
interpellationer

den svenska prisnivån i jämförelse med andra länder. Enligt Eurostatundersökningen år 2000 var den svenska maten 18 % dyrare. Konkurrensverkets analyser pekar på att ungefär halva den merkostnaden kan förklaras utifrån skillnader i inkomstnivå, skatter, växelkursförändringar med mera. Den andra hälften förklaras till största delen med bristen på konkurrens.

I reda pengar betyder det att den dåliga konkurrensen tvingar svenska konsumenter att varje år betala 10 miljarder kronor för mycket för maten. Det blir nästan 200 miljoner i veckan eller, om man så vill, ungefär 400 000 kr bara under den tid som den här debatten kan beräknas pågå.

Bakom detta sakernas tillstånd finns förstås inte en ensam förklaring. Några viktiga faktorer ska dock lyftas fram.

Till att börja med har vi en extrem koncentration i dagligvaruhandeln. Det finns visserligen många butikskedjor med olika namn: ICA Supermarket, Hemköp, Coop Forum, Kvantum, Spar, Gröna Konsum, Maxi, Vivo, Rimi, Tempo, Willys, Matex och HP. Men alla de kedjor jag nämnde tillhör något av de tre stora blocken: ICA, Axfood och KF, som tillsammans har lagt under sig nästan 90 % av marknaden.

Detta skulle kunna avhjälpas om nya aktörer hade lätt att komma in på marknaden. Men det är inte fallet. Det är här som dagens plan- och bygglag har blivit en bov i dramat, inte minst på grund av dess tillämpning som skapar svårigheter för nya aktörer att få tillgång till butikslågen.

”Förslagen bedöms inte förorsaka några kostnader för det allmänna eller för enskilda.” Jo, herr talman, när regeringen år 1997 tonade ned behovet av konkurrens i livsmedelshandeln ledde detta verkligen till merkostnader för oss alla.

När nu en kommitté ska göra en översyn är det oundvikligt att granskningen av reglerna för handelsändamålet i detaljplanen sker inom ramen för det arbetet. Men det är först om drygt två år som kommittén ska lämna sitt slutbetänkande. Vi i Folkpartiet liberalerna menar att konsumenternas behov av ökad konkurrens för lägre matpriser är så pass brännande att det inte är rimligt att förslagen ska behöva bli liggande till dess. Från Folkpartiets sida vill vi gå fortare fram.

Regeringen har redan gett kommittén i uppdrag att redovisa vissa delbetänkanden under 2003. Folkpartiet anser att regeringen också bör beställa ett delbetänkande om konkurrensfrågorna. Detta är en fråga som brådskar. Ju tidigare lagförslag för att öka konkurrensen, desto bättre. För varje dag som går fortsätter Sveriges konsumenter att förlora pengar.

Min följdfråga till miljöministern blir därför: Är miljöministern beredd att lämna tilläggsdirektiv till kommittén om en översyn av plan- och bygglagstiftningen för att så tidigt som möjligt, helst under 2003, lägga fram ett delbetänkande med förslag om att förtydliga konkurrensintresset i plan- och bygglagen?

Anf. 8 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Det är viktigt att ha ett gott underlag när man fattar beslut. Därför är det bra att Konkurrensverket har gjort en lång rad analyser. Dock vill jag här förtydliga resultaten av Konkurrensverkets analyser.

Konkurrensverket har inte visat att hälften av prisskillnaden faktiskt avgörs av bristande konkurrens i Sverige. Man har kunnat visa att det är en ganska liten del som utgörs av detta, men man antar att en betydligt större del utgörs av bristande konkurrens. Man har efter denna undersökning av de svenska matpriserna i jämförelse med de europeiska gått vidare med fördjupade analyser av kommunernas betydelse när det gäller PBL och med regionala analyser för att se vilka faktorer som faktiskt påverkar prisnivån.

Konkurrensverket har då konstaterat en tendens till att kommuner som styr detaljhandelsetablering enligt PBL har något mindre butiksyta. Det är ett mycket svagt samband. Man har inte heller kunnat finna några tydliga samband mellan företagskoncentration och regional prisnivå. Man har till exempel inte kunnat förklara med hjälp av konkurrenssituationen varför priserna i Västsverige är så pass mycket lägre. Man ser däremot att andra faktorer kan ha större betydelse än själva företagskoncentrationen, till exempel förekomsten av en lågprisbutik, butikernas läge och även butikernas storlek. Det finns tecken på att mindre butiker och sådana som inte tillhör stora kedjor – något som interpellanten var inne på – kan spela roll för prisbildningen. Det kan ha en större betydelse för prisbildningen än den övergripande konkurrenssituationen.

Man kan således konstatera att om man noga går igenom Konkurrensverkets rapporter är det mycket problematiskt att finna entydiga förklaringar till variationer i prisnivå i Sverige. Därför ska man också vara försiktig med att dra entydiga slutsatser när det gäller kommunernas betydelse och tillämpningen av PBL.

Vad som hände 1997 är att möjligheten att i huvudsak precisera handelsändamålet återinfördes, det vill säga en möjlighet för kommunerna att säga "här ska det vara livsmedel" eller "här ska det inte vara livsmedel". Min bedömning är att med den bakgrund vi nu har med Konkurrensverkets analyser är möjligheterna för butiker eller entreprenörer att var som helst kunna etablera handel inte entydiga. Kommunerna kan inte styra om det ska vara handel eller inte. Det är inte självklart att det skulle förbättra konkurrenssituationen. Det kan vara så, men vi behöver utreda detta lite bättre.

Vi måste också komma ihåg att konkurrenssituationen är en viktig del som ska beaktas enligt PBL. Kommunerna kan behöva styra ännu hårdare, just för att se till att etableringen av butikernas lägen sker på ett sätt som gör att det blir konkurrens, att det blir en lämplig typ av butiker.

Kommunen måste också ta hänsyn till en lång rad andra förhållanden som har att göra med olika konsumentgruppers behov av butiker, behovet av trygga bostadsområden, transportförhållandena i städerna och så vidare. Det som präglar kommunernas hantering av detta och en god handelspolicy är att vid butiksetableringar göra en noggrann analys av alla relevanta förhållanden. Däri ingår konkurrensförhållanden. Jag vill än en gång betona att regeringen gjorde klart vid förändringen 1997 att konkurrensförhållanden självklart ska beaktas.

Nu ska utredningen, mot bakgrund av den kunskap vi har, titta på frågorna. Det är min förhoppning att Konkurrensverket också går vidare med analysen av prisnivåerna i Sverige så att vår kunskap ökar om vad som faktiskt spelar roll för prisnivån. Då ska vi också vidta de åtgärder vi tror är lämpliga.

Anf. 9 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Miljöministern och jag är överens. Miljöministern talar sig varm för att få frågan utredd och belyst inom ramen för utredningen. På den punkten råder ingen oenighet. Vi inser att det är rimligt att göra bedömningen av konkurrensfrågorna inom ramen för den allmänna översynen av plan- och bygglagen.

Jag frågade om regeringen är beredd att se till att kommittén går fortare fram med dessa frågor eftersom vi menar att det är oerhört betydelsefullt för svenska konsumenter att få till stånd en bättre konkurrens som pressar matpriserna. Vi vet alla att de som drabbas hårdast av den dåliga konkurrensen är de hushåll som har en svag ekonomi, det vill säga de hushåll som har svårast att få pengarna att räcka till slutet av månaden.

Miljöministerns senaste inlägg väcker en del frågor om man från regeringens sida anser att dagens plan- och bygglagstiftning i grund och botten är bra när det gäller konkurrensförhållanden. Tycker man att det inte finns några problem med kommunernas tillämpning av lagen? Det finns inte någon entydig ensam orsak som förklarar det relativt höga prisläget, men jag tycker mig se en tendens att förklara problemen med den bristande konkurrensen.

Många affärsidkare kan vittna om att när de försöker öppna en ny mataffär, att slå sig in på en lokal marknad, oavsett om de representerar en annan kedja eller en lokal uppstickare, är det oerhört svårt att få ett sådant planerande handlagt på ett sätt som gör att det går att etablera sig. Denna erfarenhet har mindre butikskedjor, utländska aktörer och lokala uppstickare.

Samtidigt är det bara genom en öppnare marknad, där nya aktörer kommer fram och där nya affärsidkare kan prova sina idéer, som det kan uppstå konkurrens. Som alla vet, och som miljöministern var inne på, behövs inte bara matbutiker av visst slag. Renodlade lågprisbutiker har sin nisch, externt belägna stormarknader har en annan nisch, de centralare belägna butikerna, lanthandlarna och butikerna i eller nära bostadsområdena har sina nischer. Konkurrens pressar priser och skapar mångfald.

Här vill jag höja ett varningens finger när det gäller en övertro på möjligheterna att planera fram lämpliga lägen för butiker. Verkligheten är sådan att de entreprenörer som är beredda att starta butiker kan ibland hitta lägen som planerarna inte hade tänkt sig. Jag har ett aktuellt exempel från Piteå som jag kan återkomma till i nästa inlägg.

Min fråga kvarstår. Jag fick faktiskt inte svar på den. Jag ber därför att få ett förtydligande på den punkten. Är miljöministern beredd att ge tilläggsdirektiv om att låta kommittén gå fortare fram i frågan? Med anledning av miljöministerns senaste inlägg vill jag också fråga om miljöministern anser att dagens plan- och bygglag är fullt tillräcklig och har en på alla sätt bra tillämpning när det gäller konkurrensförhållandena i detaljhandeln.

Anf. 10 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! När det gäller frågan om tilläggsdirektiv och i vad mån vi kan gå fortare framåt kan jag säga att det här är en mycket omfattande utredning där konkurrensaspekterna utgör en del. Kommittén kommer själv att lägga fram förslag till tidsplan i december där kommittén kom-

mer att strukturera sitt arbete. Jag är inte beredd att föregå kommittén. Det är min bedömning att kommittén bör lägga upp sitt arbete självständigt. Vi får då ta ställning till den tidsplan som ligger och på vilket sätt olika delar ska avrapporteras.

Anser jag att plan- och bygglagen i dag fungerar bra? Det finns anledning att se på hur kommunerna tillämpar plan- och bygglagen. Vi vet från studier som har gjorts att det kan vara problematiskt för entreprenörer att kommunicera med kommuner, att det är lättare för stora kedjor med etablerade kontakter, som känner till hur det går till med planprocessen, att etablera sig på marknaden än vad det kan vara för nya entreprenörer. Det finns självklart problem, och det är problem som regeringen har lyft fram. Både Ulrica Messing och Leif Pagrotsky har diskuterat frågorna, bland annat i våras i samband med diskussionerna om Lidl's etablering i Sverige. Frågan om detta föranleder förändringar i själva lagstiftningen – formuleringarna i lagen – är något som kommittén ska titta på.

Ska vi betona konkurrensaspekterna tydligare? I dag finns inte ordet konkurrens nämnt, men det finns inbegripet i alla de överväganden som ska göras. Här får vi ta ställning till om det behöver förtydligas. Min personliga uppfattning är att det kan behöva förtydligas, men det behövs också fler riktlinjer och stöd för kommunerna när det gäller hur man på ett bra sätt beaktar konkurrensintresset. Här har vi våra myndigheter, som också kan vara behjälpliga med råd och stöd i sådana här frågor. Jag tänker då på Boverket, som är en utmärkt aktör på det här området när det gäller att stötta kommunerna.

Jag vill dock konstatera att Martin Andreasson tycks mena att planering i sig är problematisk och att en entreprenör ska få lägga sin butik där han själv tycker att det är bäst.

Det finns ju alltid en öppning för dialog mellan medborgare och entreprenörer och kommunen när det gäller detaljplanläggning och ansökan om bygglov och annat. Men i grunden har vi ett kommunalt planmonopol i Sverige. Vi har en ordning där vi tillsammans reglerar användningen av mark och vatten. Här har det, åtminstone hittills, rått en stor enighet om att det här är en ordning som kan behövas, att vi tillsammans i demokratisk ordning behöver styra markanvändningen.

Det förvånar mig att Martin Andreasson inte alls är inne på alla de andra överväganden som våra kommunalpolitiker måste göra när man etablerar handel. Det handlar då inte bara om prisnivån utan om en mängd andra frågor, som till exempel trafiksituation och service till andra medborgargrupper. Detta måste också tas in.

Jag vill än en gång betona att så länge vi verkligen inte vet att konkurrenssituationen påverkas påtagligt av just PBL och när vi fortfarande inte heller kan säga exakt vad det beror på att vi har olika priser i olika delar av Sverige ska vi ha en viss försiktighet också i de politiska åtgärderna.

Anf. 11 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Steget från att tala för ökad konkurrens i livsmedelshandeln till att ifrågasätta det kommunala planmonopolet kan tyckas något långt. Jag hoppas att det framgick av mina inlägg att detta helt enkelt handlar om att jag känner en oro utifrån de rapporter som har kommit,

Prot. 2002/03:15
12 november

*Svar på
interpellationer*

inte minst det som berättas från olika håll i landet om hur plan- och bygglagen tillämpas.

Jag ska ta det exempel som jag nämnde tidigare för att visa att det inte är så enkelt att räkna ut på förhand var en livsmedelshandel kommer att hamna. Exemplet är från Piteå, där en tidigare industriidkare i ett industriområde lade ned sin verksamhet som låg en bit utanför stadskärnan. Han öppnade en dagligvarubutik i samma lokal, och så småningom utvidgade han det till livsmedelshandel – för övrigt en mycket uppskattad lågprisbutik, som ett tag har varit den största på orten när det gäller matförsäljning. Men fortfarande, efter nästan 20 år och en mycket lång dragkamp med den lokala förvaltningen, är inte handelsändamålet inskrivet i detaljplanen. Däremot har man beviljat bygglov, så det är helt i sin ordning att butiken ligger där. Men det har varit en svår väg dit.

Jag tackar för beskedet att miljöministern är beredd att pröva om konkurrensintresset ska förtydligas. Detta hur lagen ska utformas är någonting som ligger inom ramen för utredningens uppdrag. Jag hoppas att ministern trots allt efter december, när kommittén har redovisat sin arbetsplan, är beredd att på nytt pröva frågan om tilläggsdirektiv. Den bristande konkurrensen och behovet av ökande konkurrens för lägre matpriser är en brådskande fråga för Sveriges konsumenter.

Med de orden vill jag tacka miljöministern för den här debatten.

Anf. 12 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Jag vill tacka för dessa slutord. Jag vill än en gång betona att jag, precis som jag har uttryckt tidigare, delar interpellantens oro för bristande konkurrens. Det är en självklarhet att vi överväger frågan om hur konkurrensen ska föras in – annars hade vi inte alls tagit in detta i direktivet.

Eftersom interpellanten nämnde ett exempel kan jag nämna ett annat. Föreställ er att vem som helst varsomhelst kan etablera en hur stor butik som helst. Vi har i dag en lång rad ärenden i Sverige där många medborgare känner stor oro för att etablering av stora butiker kan leda till att det blir nedläggning av en lång rad landsbygdsbutiker, att den levande landsbygden förstörs. Detta kan få effekter långt utöver den egna kommunen.

Det finns alltså en lång rad aspekter som måste vägas in. Det är säkert så även i fallet i Piteå, men det är svårt att ta ställning till ett enskilt fall när man inte vet hur de kommunala politikerna har resonerat.

En grundhållning från vår sida är att vi ska visa respekt för kommunernas planmonopol och kommunernas sätt att hantera dessa frågor så långt möjligt. Vi ska nu se till att vi också får en plan- och bygglagstiftning som på ett bra sätt stöttar kommunerna i det här arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 13 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Rolf Gunnarsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av behovet att rensa före detta Dalregementets övningsområde i Falun från ammunitionsrester och eventuell ej detonerad ammunition. Rolf Gunnarsson anför i sin interpellation att området ligger centralt i Falun och att det är attraktivt. Bland annat finns planer att anlägga en golfbana på området.

Med utgångspunkt i riksdagens beslut i mars 2000 (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168) lades Dalabrigaden i Falun ned den 30 juni 2000. Samtidigt som propositionen *Det nya försvaret* (prop. 1999/2000:30) beslutades i november 1999, beslutade regeringen skrivelsen till riksdagen *Utvecklingsprogram för kommuner med särskilda omställningsproblem främst på grund av struktur-omvandlingar inom Försvarsmakten* (skr. 1999/2000:33). I skrivelsen redovisade regeringen det planerade arbetet med sådana utvecklingsprogram. För Falun angavs bland annat att statliga fastigheter och andra anläggningar som används för militära ändamål ska ställas till förfogande och omvandlas för andra verksamheter på gynnsamma affärsmässiga villkor. Mot denna bakgrund har Dalabrigadens kasernområde kunnat överlåtas till kommunen.

Försvarsmakten kommer även fortsättningsvis att bedriva militär verksamhet i Falun. Inom ramen för Mellersta militärdistriktet, som inrättades den 1 juli 2000, organiserades vid samma tidpunkt Dalregementsgruppen i Falun. Denna militärdistriktsgrupp har samverkansuppgifter med kommunen, utbildar hemvärnet och stöder frivilligverksamheten. Härutöver bedriver Försvarsmakten verksamhet i Faluområdet genom Försvarsmaktens logistik. Försvarsmakten avser att behålla övnings- och skjutfältet och använda det för främst hemvärns- och frivilligförband. Försvarsmakten är dock beredd att överlåta en del av det område som ligger närmast stadsbebyggelsen till kommunen.

Det är ofrånkomligt att det kan finnas ammunitionsrester och i vissa fall odetonerad ammunition, så kallade blindgångare, kvar på mark som används av försvaret för skjutning med skarp ammunition av olika kalibrar.

Blindgångare och liknande är en fråga om enskilda människors säkerhet. Försvarsmakten har ett ansvar för att rensa mark som ska lämnas från sådana rester. Enligt min mening är det viktigt att detta ansvar utövas med stor noggrannhet. Jag delar därför Försvarsmaktens uppfattning att mark inte bör överlåtas till annan förrän det föreligger tillräcklig säkerhet att olyckor med bland annat blindgångare inte ska kunna inträffa. Blindgångare har påträffats inom den del av övningsfältet i Falun som kan komma att överlåtas till kommunen.

Blindgångare och andra ammunitionsrester kan ligga synliga på markytan. De kan också finnas under markytan, omöjliga att upptäcka.

Jag har erfarit från Försvarsmakten att det i dag inte finns några modeller, varken i Sverige eller utomlands, för att bedöma risken för att det förekommer blindgångare på till exempel militära övningsfält. Försvarsmakten har därför uppdragit åt Totalförsvarets forskningsinstitut att utar-

*Svar på
interpellationer*

beta en riskvärderingsmodell. Med modellen som grund kan en riskvärdering göras i Falun och på andra ställen. Därefter kan markområdet rensas.

Jag anser att frågan om övningsfältet i Falun i första hand ska lösas mellan parterna, det vill säga å ena sidan kommunen och å andra sidan försvarets myndigheter med verksamhetsutövaren Försvarsmakten och ägarföreträdaren Fortifikationsverket. Diskussioner pågår också mellan kommunen och Försvarsmakten. För att så långt möjligt underlätta dessa diskussioner medverkar Försvarsdepartementet i det arbetet.

Anf. 14 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag vill också passa på att hälsa statsrådet välkommen till riksdagen, eftersom det är hennes första besök här, i alla fall som minister och chef för Försvarsdepartementet. Jag hoppas att vi ska få många bra och trevliga debatter om försvaret för att få ett starkt svenskt försvar.

Så till statsrådets svar på min interpellation. Jag hade hoppats på ett mer konkret svar än det jag fick om när försvaret kan rensa det så kallade Myranområdet i Falun. Tyvärr kan jag inte hitta minsta vägledning för att tolka fram ett svar på frågan om när det ska ske. Jag får till och med en känsla av att det har mörknat och att det i dag inte går att säga någonting alls – frågan har ju varit aktuell många gånger tidigare. I övrigt vill jag vitsorda vad statsrådet sade om Dalregementsgruppen och verksamheten med frivilliga organisationer. Detta har jag inte berört i min interpellation.

Då jag läser svaret blir jag också lite orolig över att vi i dag har det aktuella området öppet för allmänheten – detta säger jag efter det svar som statsrådet gav.

Statsrådet inledde sitt svar med att tala om omställningsarbetet med Falu kommun. Om detta finns det också mycket att säga, men eftersom det inte ligger på statsrådets ansvarsområde ska jag hoppa över den delen. Det finns mycket att säga om det som jag inte tycker att regeringen har uppfyllt, men det kan vi ta en annan gång i en annan debatt.

Vad jag förstår av svaret och av de kontakter som jag har haft med Dalregementsgruppen i dag vill man alltså behålla en del av övningsområdet – det är bara övningsområdet som den här interpellationen gäller. Det är ju helt klart att man ska behålla skjutfältet, skjutområdet. Men det är alltså den biten som kallas övningsfält som den här diskussionen gäller.

Jag blir lite orolig av det som statsrådet säger: ”Det är ofrånkomligt att det kan finnas ammunitionsrester och i vissa fall odetonerad ammunition, så kallade blindgångare, kvar på mark som används av försvaret för skjutning med skarp ammunition av olika kalibrar. Blindgångare och liknande är en fråga om enskilda människors säkerhet.”

Statsrådet säger också att det i dag inte föreligger tillräcklig säkerhet och att olyckor med bland annat blindgångare skulle kunna inträffa. Likaså berättas det – och det är känt sedan tidigare – att det har påträffats blindgångare inom övningsområdet i Falun.

Om jag ska försöka göra en sammanfattning säger jag att det här är ett delvis farligt område som ligger i omedelbar närhet av stadens centrum. Jag vet inte om det ska uppfattas så.

Det som är ett problem i ärendet är också att försvaret inte har fullgjort sina skyldigheter då man mer eller mindre övergav Falun och Melansverige som militärorter och militärstäder – folk uppfattar det så. Det är någonting som gör att man som försvarspolitiker kanske går med sänkt huvud och skäms lite grann, att försvaret inte har gjort detta.

Min interpellation omfattade inte bara Falun. Jag tog med Falun som exempel. Det finns ju också andra områden som har övergivits.

I folks ögon är det, som också har förts fram i mediedebatten hemma, besvärande att försvaret klappar igen butiken men inte städar efter sig.

Jag vill återkomma till statsrådet med två frågor med anledning av svaret:

Ser statsrådet det som möjligt, med de kontakter som finns och de militärt sakkunniga som finns vid statsrådets sida, att det kommer att ske en städning och avrensning av området inom, låt oss säga, två år? Det har ju gått två år sedan nedläggningen skedde i Falun, så det börjar bli en ganska lång tid.

Områdets farlighet har tagits upp i dag igen. Frågan är om statsrådet skulle kunna tänka sig att ha en söndagspicknick eller ta en löptur i Myranområdet. Hur farligt är det här området? Det tror jag att framför allt faluborna skulle vilja veta.

Anf. 15 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Först vill jag tacka Rolf Gunnarsson för de vänliga orden. Jag hoppas att vi ska ha många diskussioner. Sedan ska jag gå över till frågorna.

Jag kan inte ge någon tidsgräns i dag. Det kan tyckas underligt, men vi har inte överlämnat något skjutfält tidigare annat än Järvafältet. Det skedde 1964. Då trodde man att det fältet skulle vara rensat inom ett år, och nu, 38 år senare, hittar man fortfarande blindgångare och ammunitioner rester på det fältet. Det gör att det här är en fråga som man måste ta på allvar. Det handlar om att ta fram en riskvärderingsmodell: Hur är markförhållandena? Hur är tjälen? Vad är det för typ av ammunition som kan finnas där, och kan den börja röra sig i samband med snösmältning och förändringar i marken?

I dag bedöms detta område som säkert, Gunnarsson. Därför skulle jag i dag våga ha söndagspicknick i det här området. Om Försvarsmakten däremot skulle lära sig av de andra modellerna att det inte är säkert kommer man att avspärra området.

Anf. 16 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag är medveten om att de här svårigheterna har uppstått och att det lät positivare tidigare i fråga om att man skulle kunna rensa det här fältet. Nu har man kommit så långt att man har givit ett uppdrag till FOI att titta på det här. Då är frågan: Blir det någon långbänksfråga?

Frågan har ju inte kommit längre i dag. Det kan man läsa ut av svaret, och i personliga brev som jag tidigare har fått från försvarshögkvarteret har det varit positivare tongångar, men det har mörknat lite grann på den himlen i dag.

Det här är en fråga som inte skapar någon god PR för försvaret i det område som jag kommer från. Kommunalarrådet i Falun sade i maj i år i en artikel: ”Jag är besviken då försvaret lovade att städa efter sig, men inget

hände". Det är kanske svårt att förklara att det inte, vare sig i Sverige eller någon annanstans, finns möjligheter att göra det här på ett säkert sätt.

Jag är glad åt att statsrådet kunde tänka sig att gå på picknick i det här området. Jag läste nämligen i ett reportage i tidningen att det var en skolklass som hade Tarzandag i området. Man lekte tydligen Tarzan, och alla som har lekt Tarzan vet att det går ganska vilt till. Jag vet inte om det är någon skillnad mellan att vara golfspelare och att vara Tarzan eller vilket som är vildast. Men så används området i dag.

Även från högkvarteret har man sagt, enligt de citat som man kan läsa i det här ärendet, att det här är ett farligt område som det är stor risk att sanera. Det är väl det som har kommit fram i det här uppdraget till FOI.

När det gäller Järvafältet läste jag att den granat som man nu hade hittat var från någon gång mellan 1918 och 1925. Med det perspektivet vågar jag knappt åka hem till Falun och säga att det kanske tar 40 år innan vi har sanerat det här området. Då tar jag nog en omväg och åker inte hem till Falun på torsdag.

Jag förstår att det är problem med det här, och det är ett dystert besked som vi får ge till faluborna, eller kanske till hela länet. Någon ljusning finns inte i sikte.

Men det finns något som jag tycker är viktigt, som kanske kan bli en avslutning. Finns det pengar till det här? Högkvarteret sade nämligen i första omgången att det inte var tekniken som var problemet, utan det var pengarna som var problemet. Då sade man att man inte visste vad det skulle komma att kosta och att man måste göra en kostnadsanalys innan man kan starta. Då är frågan:

Anser statsrådet att det finns pengar, att det inte längre är pengar som är problemet utan tekniken? Den dag då FOI har hittat det rätta sättet att rensa ett sådant här område finns pengarna, så då kan vi starta. Har jag uppfattat det rätt?

Anf. 17 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag tror inte, herr Gunnarsson, att det handlar om några långbänkar därför att alla är angelägna om att få fram en sådan här riskvärderingsmodell och att kunna sanera området.

Det uppdrag man har på Totalförsvarets forskningsinstitut är att man ska ta fram en modell för hur en sådan här riskvärdering ska ske, som ska vara klar under nästa år, men sedan ska den provas vetenskapligt. Försvarsmakten hoppas att den ska kunna användas på försök nästa höst. Det är ganska snabbt med tanke på att det är svåra och komplicerade frågor som det handlar om. Teknologin gör att man arbetar snabbt, så det är ingen långbänk. Däremot är frågan så allvarlig att det ändå kan ta lite tid. Men då utgår jag från att vi båda anser att säkerhetskravet är starkare än utvecklingskravet.

Sedan kan jag beklaga att det emellanåt har varit svårt för Försvarsmakten och kommunen att hitta varandra. Jag hoppas att det ska bli bättre framgent.

Anf. 18 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Det kanske inte finns så mycket att tillägga.

Det senaste inlägget var en ljusning på himlen. Det var helt nya tidsaspekter för mig att det ska provas nästa höst. Då kanske vi kan pröva i Falun. Det ljusnar väldigt mycket. Då kanske jag kan åka hem i alla fall på torsdagen och våga kliva av i Falun och säga att det finns en liten ljusning på himlen i denna fråga. Tack så mycket för debatten.

Om det inte skulle hända någonting nästa höst får jag väl återkomma. Då mörknar det igen. Jag hoppas att statsrådet har rätt.

Anf. 19 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag vill gärna att Rolf Gunnarsson åker hem till Falun med ett leende. Jag hoppas att jag ska kunna bidra till ytterligare en ljusglimt. Jag har erfarit att Försvarsmakten är beredd att redovisa en avsiktsförklaring angående övningsfältet i Falun. Den skulle innebära att Försvarsmakten är beredd att lämna området när riskbedömning har gjorts utifrån den riskanalysmodell som nu har utarbetats och nödvändig sanering av blindgångare har genomförts.

Även om jag i dag inte kan tala om när det är klart är ändå inriktningen klar. Jag hoppas att det blir en trevlig hemresa.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndssammanträden

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden tisdagen den 15 och onsdagen den 23 oktober inkommit.

8 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2002/03:KU2–KU5, KU7, KU9 och KU11
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2002/03:SfU3
Trafikutskottets betänkande 2002/03:TU2
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2002/03:MJU3 och MJU4

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motion
med anledning av förs. 2002/03:RS1 Moderniserad riksdagsordning
2002/03:K4 av Reynoldh Furustrand m.fl. (s)

10 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

Prot. 2002/03:15
12 november

*Svar på
interpellationer*

Prot. 2002/03:15
12 november

den 11 november

2002/03:29 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Lena Hallengren
Graffiti – ungdomskultur

2002/03:30 av *Kerstin Lundgren* (c) till statsrådet Pär Nuder
Stärkning av det kommunala självstyret

2002/03:31 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky
Sveaskogs agerande på virkesmarknaden och statens ägaransvar

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 november.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 november

2002/03:108 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Stoppad byggnation i Stockholm

2002/03:109 av *Eva Flyborg* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Könsneutral mönstring och värnplikt

2002/03:110 av *Lars Gustafsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Väntetider för tandvårdsbehandling

2002/03:111 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Svensk Bilprovning

2002/03:112 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till utbildningsminister
Thomas Östros
Mobbningen i skolan

den 12 november

2002/03:113 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till socialminister Lars Engqvist

Äldres och funktionshindrades rätt att flytta

2002/03:114 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Leni Björklund

Avveckling av terrängbil modell 11

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 november.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 12 november

2002/03:68 av *Carl-Axel Johansson* (m) till statsrådet Pär Nuder
Brevröstning

Prot. 2002/03:15
12 november

2002/03:73 av *Susanne Eberstein* (s) till statsrådet Pär Nuder
Partisymbol på valsedlarna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 19 november.

13 § Kammaren åtskildes kl. 14.51.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
4 § Svar på interpellation 2002/03:17 om USA:s hot om att använda kärnvapen mot Irak	2
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	2
Anf. 2 LARS OHLY (v)	2
Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	3
Anf. 4 LARS OHLY (v)	3
Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	4
5 § Svar på interpellation 2002/03:15 om konkurrens för lägre matpriser	4
Anf. 6 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	4
Anf. 7 MARTIN ANDREASSON (fp)	5
Anf. 8 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	6
Anf. 9 MARTIN ANDREASSON (fp)	8
Anf. 10 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	8
Anf. 11 MARTIN ANDREASSON (fp)	9
Anf. 12 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	10
6 § Svar på interpellation 2002/03:6 om försvarets ansvar för det gamla övningsområdet i Falun	10
Anf. 13 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	10
Anf. 14 ROLF GUNNARSSON (m)	12
Anf. 15 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	13
Anf. 16 ROLF GUNNARSSON (m)	13
Anf. 17 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	14
Anf. 18 ROLF GUNNARSSON (m)	14
Anf. 19 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	15
7 § Anmälan om uppteckningar vid EU- nämndssammanträden	15
8 § Förnyad bordläggning	15
9 § Bordläggning	15
10 § Anmälan om interpellationer	15
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	16
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	16
13 § Kammaren åtskildes kl. 14.51	17